

קונטרס
טעם זקנים

שיחות התחזקות בעבודת השם
ע"ד הסלולה של
רביה"ק מוהר"ן מברסלב זי"ע
מאת הרה"ח
ר' לוי יצחק בענדער ז"ל
מתובל בסיפורי עובדות מאנ"ש מדורות הקודמים
מתורגם ללשון הקודש

לג

מכון
**טעם
זקנים**
שיחות של
רבי לוי יצחק בנדר ז"ל

תוכן השיעור

אחד היה אברהם
ביאור הליקוטים
סתום וגליא
חכמים הזהרו בדבריכם
עת לחשות
בריאות הגוף והנפש
רופא כל בשר

אשמרה לפי מחסום
שמגת יקרה מדי...
מה שאבדו הון יקר בזה
ה' לא יעזבנו בידו
מעט מעט אנרשנו מפניך
צופה רשע לצדיק
אם שמוע בישן תשמע בחדש

קונטרס ל"ג מתורגם מקונטרס נ"ג באידיש

©

הערות והארות מתקבלות בחפץ לב, נא להתקשר אל:

יוסף מענדל האס, מאנסי ארה"ב

(מארה"ק: 0722-573-456) 1-845-200-0443

לקבלת הקונטרס וכן ההקלטה (MP3) של השיעור, יש לפנות דרך האימייל:

Rlyb148@gmail.com

לתרומות והפצה בלבד:

bn5710048@gmail.com 0548432460

פרשת מטות – מסעי תשל"ד

(טייפ מס' 44#)

אשמרה לפי מחסום

(ר' משה ביננשטוק שואל אודות השיחה הנדפסת בספר אבני"ה ברזל, שמוהרנ"ת אמר פעם: "שאם היה יודע אשר כמה אנשים יעמדו אצלו, היה מדבר עם רבינו זצוק"ל בשביל מופתים^א). רבי נתן היה מדבר עם הרבי לענין מופתים! (ר' משה: אולי יתיר לו הרבי לעשות מופתים?) כן.

כך הרי היה, יש מעשה מרבי נפתלי, רבי נפתלי נענה פעם ואמר: "יש לנו קבלה מהרבי שננצור את פינו, אולם כשאנו כן מבטיחים – הבטחתנו מתקיימת^ב!".

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^א שיחות וסיפורים ממוהרנ"ת ז"ל אות ל"ה.

^ב הסיפור בשלימותו עי' טעם זקנים קונטרס ל' פרשת תצוה, ז' אדר, תשל"ד: ... למנין של רבי נפתלי היו חסרים 'עשירי', ו'לוי'. ובאזור בו דרו, התגורר יהודי חשוך בנים שהיה 'לוי'. בשומעו כי חסר למנין 'לוי', שלח שליח לרבי נפתלי לאמר: "אם כבודו יבטיח לי שאפקד בכך זכר, אצטרף למנינו – אהיה 'עשירי'!" רבי נפתלי ששמע את בקשתו, הבטיח לו שיזכה להיפקד בקרוב, שכן ברירה אחרת לא הייתה לו, הוא חייב הרי להתפלל במנין, לכן הבטיח לו שיזכה להיפקד בקרוב, זהו.

עבר זמן ואותו יהודי עדיין לא זכה להיפקד בפרי בטן, ובצר לו פנה לר' חיים הכהן סטולר והתאונן בפניו: "ר' נפתלי הרי הבטיחני שאזכה להיפקד בקרוב, מדוע הבטחתו אינה מתקיימת?! פנה ר' חיים לר' נפתלי וסיפר לו זאת. נענה ר' נפתלי ואמר: "יש לנו בקבלה מהרבי – שנשמור את פינו סגור, שלא נבטיח הבטחות! אולם כשאנו כן מבטיחים – הבטחתנו מתקיימת במלואה!" מיר האבן מקובל פונעם רבי'ן – מיר זאלן

הייתה זו קבלה מהרבי, להיות מתונים, לא להבטיח הבטחות! "אולם כשאנו כן מבטיחים הבטחתנו מתקיימת!" – כך אמר רבי נפתלי.

לכך התכוון רבי נתן: "אילו ידע איזו מחלוקת תקום עליו, היה שואל את הרבי האם להמשיך ולדבוק בדרך זו, או לא!".

אילו ידע איזו מחלוקת תקום עליו, היה מדבר עם הרבי לענין מופתים, האם לעשות משהו בענין!

אבל בגלל שהיה אסור במופתים, הוכרח לסבול ולסבול ולסבול, ולהמנע מעשיית מופתים.

הוא ידע שרצונו של הרבי שיתרחק מזה – מלגלות גדולתו, הרבי רצה שהוא יהיה מתון! אולם אם היה יודע מראש איזו מחלוקת קשה תקום עליו, היה שואל את הרבי אולי כן רצוי שיעשה מופתים.

ישנו מכתב משנת תרצ"ה: "ואשר אתם רוצים לראות מופתים מיד, הלא כבר ידעתם שרבנו ז"ל לא התנהג בזה!". (ר' נחמן בורשטיין: "אין דרכו להעניש מיד, אבל את מי שצריך לכלות מכלים"). כן כן.

הערות ומראי מקומות

האלטן פארמאכט דאס מויל, מיר זאלן נישט רעדן! נאר אז מיר זאגן – ווערט מקוים!". על כל פנים, לבסוף אותו יהודי נפקד בפרי בטן.

¹ עי' עלים לתרופה מכתב קע"א: וְאֲשֶׁר אַתֶּם רֹצִים לְרְאוֹת מוֹפְתִים מִיָּד, הֲלֹא כָּבֵר יְדַעְתֶּם שְׂרַבְנוּ ז"ל לֹא הִתְנַהֵג בְּזֶה, כִּי הוּא מְגַלֶּה אֱלֻקוֹתוֹ בְּעוֹלָם רַק עַל יְדֵי תוֹרוֹת נִפְלְאוֹת שְׁגֵלָה... ושם מכתב קע"ה: וְאִם עַל פִּי שְׂכֵתְבִיתִי לְמַעַלָּה שְׂאִין לָכֶם לְצַפּוֹת עַל מוֹפְתִים דִּיקָא, אִם עַל פִּי כֵן בְּאַמַּת אֲנִי רֹאֶה מוֹפְתִים נִפְלְאִים כְּמַעַט בְּכָל יוֹם...

² שם מכתב קע"א: וְאִם עַל כָּל זֶה רְאִינוּ כְּמָה מוֹפְתִים נוֹרְאִים מִמֶּנּוּ ז"ל בְּחַיָּו, וְאַחַר הִסְתַּלְקוֹתוֹ בְּיֹתֵר, אֲבָל אִין דְּרָבּוֹ לְהַעֲנִישׁ מִיָּד, כִּי "גַם עֲנוּשׁ לְצַדִּיק לֹא טוֹב", רַק בַּעַת שֶׁהוּא הִכְרַח גְּדוֹל לְבַעַר הַקּוֹצִים מִן הַפְּרִים שְׂאִי אֲפֹשֶׁר בְּלִתי זֹאת, אִז הוּא מְבַעַר אוֹתָם בְּמוֹעֵדָם וּבְזַמְנָם. וְכִבֵּר בַּעַר הַרְבֵּה, וְלֵה' הִישׁוּעָה...

פרשת מטות – מסעי תשל"ד

ה

היו להם יכולות! היה להם פה! אלו הם באמת דברי רבי נפתלי: "יש לנו קבלה מהרבי שננצור את פינו, אולם כשאנו כן מבטיחים – הבטחתנו מתקיימת!".

שמנת יקרה מדי...

(ר' משה: מהו הסיפור מרבי אברהם בן רבי נחמן, עם שמנת?) אה! רבי אברהם ר' נחמן'ס! סיפור זה לא התרחש בזמני, אחרים סיפרו לי. הסיפור התרחש עם ר' ישראל יאליס, (השואל: עורך הדין?) כן, הוא היה יהודי ירא שמים גדול, הוא היה עורך דין, כן.

הכרתי את בנו, (ר' משה: את ר' ישראל עצמו לא הכרתם?) לא, יוחנן גלנט הכירו, אני לא הכרתיו.

רבי אברהם בן רבי נחמן נהג להתארח בביתו, אצל ר' ישראל. (ר' נחמן: הוא התגורר בכרדיטשוב?) בכרדיטשוב, כן.

רבי ישראל היה כל כך דבוק ברבי אברהם בן רבי נחמן – ר' ישראל היה אדם גדול – בשבת לאחר הסעודה כשרבי אברהם הטה ראשו לנוח קמעה, היה מתכופף לשאוף את הבל פיו של רבי אברהם ר' נחמן'ס!

כשאדם ישן יוצא הבל מפיו – היה ר' ישראל מתכופף לשאוף את הבל פיו של ר' אברהם ר' נחמן'ס, עד כדי כך היה אדוק ברבי אברהם!

בנו של ר' ישראל סיפר לי שהמעשה הנ"ל התרחש עם אביו. באחת השבתות כשאנ"ש ישבו לסעוד יחד סעודה שלישית; רבי אברהם סבל

מחולי מעיים, ולעיתים כשהחולי התפרץ, היה אוכל מעט שמנת ובכך מרגיע מעט את חוליו. (ר' משה: לרכך מעט?) כן.

פעם אחת בעת שסעדו יחדיו סעודה שלישית; הם היו יהודים עניים, למי יש שמנת?! - אמר רבי אברהם: "הייתי שמח אם מישהו יביא לי מעט שמנת", אבל לאף אחד מהם לא היה. הייתה שם יהודיה אחת, ובשומעה זאת, נענתה ואמרה לנשים שנכחו שם: "יש לי שמנת, אני יכולה לתת לו! - אלא שבתמורה לכך אני מבקשת שרבי אברהם יברך אותי שאזכה להיפקד בכך זכר!", לא היו לה ילדים.

כשהעבירו את דבריה לרבי אברהם, נענה רבי אברהם ואמר: "א טייער ביסל סמעטנע! - מעט שמנת יקרה! היא דורשת תשלום כה יקר בעד מעט שמנת?! היא מבקשת להיפקד בכך זכר בעד מעט שמנת?! נו שתביא! נו שתביא!".

(ר' משה: והיא אכן נפקדה בכך זכר?) כן, בוודאי! זה מה שהוא סיפר, בנו של ר' ישראל סיפר לי זאת!: "נו שתביא!..."

עניינו של הרבי היה ענין של הצנע לכת!

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^ה עי' אבני"ה ברזל - שו"ס ממוהרנ"ת ז"ל אות ל"ד - ל"ה: אָמַר, בַּאֲפֵן אֶחָד הָיָה מִחֲלֵקֶת הַבַּעַל שֶׁם טוֹב גְּדוֹל מְשֻׁלָּנוּ, אֲךָ הֵם הָיוּ מְתָרִים בְּמוֹפְתִים, אָבָל אָנוּ אֲסוּרִים בְּמוֹפְתִים ... כִּי אִם בְּתַפְלָה וּבְתַחֲנוּנִים. - כִּי רַבְּנוּ זְצוּק"ל לַפְעָמִים רְאִינוּ מִמֶּנּוּ מוֹפְתִים בְּגִלּוּי, אָבָל מוֹהַרְנ"ת הִתְרַחַק הַרְבֵּה מִזֶּה, רַק לַפְעָמִים רְאִינוּ מִמֶּנּוּ מוֹפְתִים...

מה שאבדו הון יקר כזה

(חסר קצת. משוחחים אודות המחלוקת הקשה שקמה על אנ"ש בימי מוהרנ"ת. בדבריהם מזכירים את פרשת הגט בה נאלץ נכד רבינו ז"ל, ר' אברהם בער'ניו, לגרש את אשתו – בת הגביר משה חנינע'ס, ואף הוכרח לצאת מביתם בעירום ובחוסר כל).¹ זה הרי כזה מין קטנות, כזה מין...

אבל הקדוש ברוך הוא ריחם ותלמידו של הרבי, 'רבי בער' – הוא התגורר בכלל בטשעהריץ. פעם התבטא הרבי ואמר עליו: "הוא כל כך ירא מהשם יתברך, כמו אחד שמשכיבים אותו ב'גענאטע'!"² (המקום בו השלטונות מלקים את החייבים מלקות).³

רבי בער היה עשיר גדול, ובשומעו אודות פרשת הגט, פנה לנוות ביתו ואמר: "שמעי נא, הבה נערוך חשבון מהו הערך הכולל של כל נכסינו, נקח את נכדו של הרבי לחתן, נעניק לו חצי מנכסינו, ואת החצי השני נותיר לעצמנו!"

ר' בער היה כל כך שבור בעיני רוחו... "יראה זו ענווה" – כך אומר הרבי באחת התורות!⁴ ועל אף עשירותו המופלגת חשב בלבו: "אולי לא ירצה להשתדך עמנו? אולי אדל'ע לא תסכים להשתדך עימי?!"

משכך, נסע רבי בער אומנה לרבי נפתלי, ויחד נסעו למרת אדל להפציר בה שתיאות להסכים לשידוך! שאדל'ע תיאות להסכים לשידוך.

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

¹ עי' עלים לתרופה בדבר המעתיק לפני מכתב קס"א. וקונטרס טעם זקנים כ"ה – פרשת בשלח תשל"ד.

² עי' כוכבי אור – אנשי מוהר"ן אות כ"א, ושיש"ק ח"ב אות ע"ט.

³ עי' ליקוטי מוהר"ן תו' צ"ז: "...ומן הענווה נמשך היראָה, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב: "עֵקֶב עֲנוּוָה יִרְאֵת ה'..."

הם נכנסו לביתה של מרת אדל, ותיכף ומיד עשו 'התקשרות' ביניהם. ההרגשה הייתה ממש 'יציאה מאפילה לאורה' ומ'אבל ליום טוב', וכעבור זמן קצר נערכה החתונה עם בתו של רבי בער! הקדוש ברוך הוא ריחם.

כשר' בער בא לברסלב, הסתובב משה חנינקע'ס כשחמתו בוערת בו, הוא הבין מה מתרחש כאן...

ישנו מכתב, כותב שם רבי נתן בזה הלשון: "עד יכירו האמת ויקרחו קרחה בראשם וימרטו פניהם על כל הרעות שעשו לעצמם שאבדו בידיים הון יקר כזה!" , שהוציאו מביתם הון יקר כל כך!

הקדוש ברוך ריחם, כבר עמדו במצב של טביעה מוחלטת, אך הקדוש ברוך הוא ריחם!

ה' לא יעזבנו בידו

כשחלפו שלשת השנים בהם הוגלה רבי נתן לנעמירוב וכבר קיבל לידי הרשאה מה'גוברנאטור' המתיר לו לשוב לביתו בברסלב, נענה החולק ההוא - משה חנינקע'ס ואמר: "כשבכף ידי יצמחו שערות, יוכל ר' נתן לשוב ולהתגורר בברסלב! עכשיו אני הולך ל'הגארדניטשע' - ראש העיר, בעל הבית של העיר".

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

וזוהו, הוא הלך לראש העיר כשבכוונתו לבקש ממנו שיעשה כרצונו, אלא שבכוואו לביתו של ראש העיר, חש ברע, נפל והתמוטט!

ראש העיר שראה את המתרחש, נבהל מאד: כזה גביר, תכף יעלילו עליו ויאמרו שהוא זה שגרם למותו. ומשכך, החליט לשלחו לביתו לשלום. אלא שעגלה לא הייתה בנמצא – הייתה שם רק 'עגלת אשפה'. בלית ברירה לקחו את עגלת האשפה העמיסוהו עליה ושילחוהו לביתו, ותכף בשוכו לביתו מת'.

הקדוש ברוך ריחם והסיפור הסעיר את כל רחבי העיר ברסלב! כולם ידעו הרי מה הייתה תוכניתו של משה חניקע'ס, ומאז נסתתמו דבריהם!

אולם שתיקתם לא הייתה יותר מאשר 'כדי נשימה' – שאנ"ש יוכלו לקחת מרווח נשימה, לא יותר!^א

המחלוקת עוד לא בטלה – 'ובני קרח לא מתו'^ב, המחלוקת עדיין לא בטלה! אבל כדי נשימה, עזר הקדוש ברוך הוא.

'לפי שעה' פעל הדבר והביא מכה אנושה לדרכם! זה היה... הסיפור היה מסעיר ביותר, הסיפור הכה גלים נרחבים!

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^א עי' כל זה בעלים לתרופה בדבר המעתיק לפני מכתב קס"א.

^א עי' ליקוטי מוהר"ן תו' רי"ח: ... אָבָל אֵלוֹ הַרְשָׁעִים מְרַבִּים בְּמַחְלָקָת, מְרַבִּים בְּמַכְסָּה, עַד שְׂאִין כַּח בְּצַדִּיקִים לְסֹבֵל מַחְלָקָתָם וְשִׁנְאָתָם שֶׁל הַרְשָׁעִים ... כְּמוֹ שֶׁמִּכְסִּין אֶת אָדָם מֵרֵאשׁוֹ וְעַד רִגְלָיו עַד שְׂאִי אֶפְשָׁר לוֹ לְהִנָּשִׂים, כֵּן אֵלוֹ הַרְשָׁעִים הֵן מִכְסִּין וּמְרַבִּים בְּצַפּוּיִים בְּמַחְלָקָת וּמְבַקְשִׁין לְהַמִּיתוֹ, אָבָל "וְהָ לֹא יַעֲזֹבֵנוּ בְּיָדוֹ".

^ב עי' ספר אגרא דכלה פרשת פינחס: שמעתי מאת כבוד אדמו"ר הרב הק' מהרמ"מ זצוק"ל, רמז הפסוק "ובני קרח לא מתו", הגם כי קרח בעל המחלוקת מת, עכ"ז בני קרח תלמידיו בעלי המחלוקת לא מתו, כי בכל דור ודור יש ניגוד מבעלי המחלוקת על הצדיקים וההולכים בתום, ונ"ל דנפקא מינה למיבעי רחמי.

רבי נתן אכן שב לביתו שבברסלב, ונשאר אותו 'רבי נתן'! הוא המשיך לעסוק בהדפסת הספרים, המשיך בלימודו, המשיך לפעול! זהו.

הקדוש ברוך הוא עזר שהאור לא ייכבה לגמרי והספיק להם כדי נשימה, אבל עדיין – משיח עדיין לא בא!...!

מעט מעט אגרשנו מפניך

אתה בטח מכיר את החלום שמרת אדל חלמה! "ה'צעד הבא' שמוכרחים לצעוד – צועדים, יותר לא!"

כך נוהג עניינו של הרבי – אי אפשר לצפות מראש כיצד יראה הסוף! 'הצעד הבא' שאני מוכרח לעשות – מאפשרים לי לעשות, אולם הצעד שאחריו נדמה שוב כ'סתום ונעלם'!

אם אחפוץ לראות מראש את הסוף, לא אוכל להתחיל כלל וכלל?! התירוץ הוא: הצעד שעליך לצעוד עכשיו – תצעד! והצעד שאחריו – תצעד בהמשך!

אדל'ע סיפרה לרבי נתן שראתה בחלומה את בית מדרשו של הרבי בברסלב, והרבה אנשים עומדים סביב בית המדרש, הרבה מאד אנשים, והם

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

¹ עי' ליקוטי מוהר"ן תו' רכ"ח, וספר המדות ערך צדיק חלק שני אות י"ז: כשהקדוש ברוך הוא רואה איזה צדיק שיש בו כח בידו לקרב בני אדם לעבודתו, אזי מעמיד עליו שונאים כדי שיוכל לקרב בני אדם, כי הצדיק שאין לו שונאים אין וכל לקרב, כמו בעת ביאת המשיח ישבו בשלום ואין מקבלים גרים.

פרשת מטות – מסעי תשל"ד

יא

אומרים: "הנה תכף הוא יבוא" – הם התכוונו לרבי – "לא נניח לו להיכנס, לא ניתן לו להיכנס לבית המדרש!".

מחוץ לבית המדרש עמדו הרבה אנשים שגמרו אומר, כי לא יניחו לרבי להיכנס פנימה!

למעשה, הרבי הגיע, ותכף כשניגש לעברם, פינה הראשון את מקומו וזו הצידה!

נענה השני שאחריו בנחרצות ואמר: "אבל אני לא אניח לו להיכנס!", אולם גם הוא, מיד כשהרבי ניגש לעברו, פינה את מקומו וזו הצידה!

וכן השלישי ואלו שאחריו, כולם הודיעו נחרצות כי לא יניחו לרבי להיכנס, אולם גם הם, כשהרבי הגיע ממש עד אליהם – פינו את מקומם וזו הצידה!

אותו הדבר התרחש גם בפנים בית המדרש. עד שהרבי בא על מקומו! – כאן הקיצה אדל משנתה.

נענה רבי נתן ואמר: "כך נוהג עניינו של הרבי! לא רואים את הסוף; רק הצעד שהוא מוכרח לעשות מניחים לו. ולהלן? שוב הכל סתום ונעלם!" – אזוי איז דעם רבינ'ס זאך! מען זעהט נישט ארויס דעם סוף; נאר דעם טרעט וואס ער מוז טוהן לאזט מען אים, און ווייטער? איז ווייטער פארשטעלט!.

שכן, אם יסתירו כל כך שאפילו את הצעד הבא לא יוכל לצעוד, תהיה הדרך סתומה ונעלמת לגמרי – זה לא!

כך נוהג עניינו של הרבי, מי שרוצה להחזיק מעמד בעניינו של הרבי - זו הדרך! אמנם עדיין לא נהיית איש כשר לגמרי? אבל פסיעה אחת אתה יכול לפסוע, 'צעד אחד' אתה יכול להתקדם! ועם צעד אחד תוכל להחזיק מעמד עד מאה ועשרים שנה, עם 'צעד אחד'! צעד ועוד צעד!

זה הכוונה 'מעט מעט', 'נקודה טובה', 'משהו'. ממך לא דורשים יותר מאשר את הצעד הבא. על ידי זה תוכל להיות איש כשר כל ימי חיך. אולם לצפות מראש כיצד יראה הסוף - זה לא! כך נוהג עניינו של הרבי¹¹.

(ר' נחמן: הרבי אומר באמת שמכל פסיעה נברא מלאך¹²!) אכן כן, מכל פסיעה נברא מלאך, וודאי! כן כן.

צופה רשע לצדיק

מה שרבי נתן סבל... מילא על הרבי וודאי שקמה מחלוקת, אבל מה שרבי נתן סבל... הסבל שרבי נתן עבר היה איום ונורא, א געוואלד געווען¹³!

הערות ומראי מקומות

¹¹ עי' שיחות הר"ן אות כ"ז: אף-על-פי ש'האדם צריך להיות זריז גדול מאד מאד בעבודת ה', להזדרז מאד בכל עת ובכל שעה לעשות הרבה בעבודת ה'... צריך לכל יהיה מבהל לחטף הכל בבת אחת, רק לילך בנחת בהדרגה מעט מעט, ולא שיהא מבהל ומבלבל שרוצה לקום ולחטף הכל בבת אחת, ומחמת זה נתבלבל לגמרי... עיי"ש.

¹² עי' חיי מוהר"ן אות רצ"א.

¹³ עי' כוכבי אור - חכמה ובינה אות ל"ט: ... וידוע שהעקר של כל תלמידיו הקדושים היה מוהרנ"ת ז"ל, ולכן נראה בחוש כי באתגליא היתה עליו המלחמה פנים ואחור יותר מעל רבנו ז"ל, כי בכל מיני מסירות מסרוהו, ובכל מיני חרופים מקולות וקללות בפניו ובפני עיניו חרפוהו וקללוהו, בתפיסה תפסוהו, ומביתו גרשוהו, וגם רצו והשתדלו להרגו ולהמיתו, אותו ואת כל אשר הכיר אמתתו, כנודע ומפרסם...

פרשת מטות – מסעי תשל"ד יג

'הוא' התיר להרוג ואף הבטיח 'עולם הבא' למי ש... רחמנא ליצלן!
נורא נוראות מה שהם רצו לעשות מרבי נתן שם!

והקדוש ברוך הוא ריחם, ובתוך כל הרעש והמחלוקת הקשה, המשיך רבי נתן לעשות את שלו! הוא קירב יהודים להשם יתברך, חידש חידושים, והמשיך לעסוק בעניינינו של הרבי"ה!

ו'עד הנה', מה שקובע הוא מוצא פיו של רבי נתן! כל השארתו של הרבי נזקפת רק לזכותו של רבי נתן"ט!

והכל, רק בזכות דבר זה: הוא ידע שכך נוהג עניינו של הרבי - 'מעט מעט'! פסיעה פסיעה!

הערות ומראי מקומות

^י עי' כוכבי אור שם, ועי' עלים לתרופה מכתב קס"ד בסופו, ועי' ביאור הליקוטים בסופו ד"ה בדבר נסיון ובחירת ראשי הדורות.

^{י"א} עי' עלים לתרופה מכתב קע"א (בדבר המעתיק - ה"ה הרב מטשעהרין ז"ל): ... וגם הֵבֵן גִּדְלֵי הַרְדִּיפּוֹת וְהַסְּפָנוֹת שֶׁעָבַר עָלָיו כֹּל יְמֵי חַיָּיו הַקְּדוּשִׁים, מִמֶּשׁ כַּח בְּרוֹזֵל הָיָה כַּחוֹ שֶׁסָּבַל כָּל הַנֶּ"ל. וְאִף עַל פִּי כֵּן לֹא שָׁת לְבוֹ לְכָל הַנֶּ"ל לְהַתְּעַצֵּל אוֹ לְהַתְּעַצֵּב חֵס וְשְׁלוֹם בְּעִבּוּדַת ה' שֶׁעָבַד כָּל יָמָיו, רַק עוֹד קָרַב אֶת עַצְמוֹ לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ בְּכַפְלֵי כַפְלָיִם, וְלָמַד וְלָמַד וְעָשָׂה וּמַעֲשֵׂה לְרַבִּים, וְהַכֵּל בְּכַח וּבְהַתְּלֵהְבוֹת גְּדוּל וְעֵצוֹם מְאֹד ... אֲשֶׁר פָּנְיוֹ הָיְתָה בּוֹעֶרֶת כְּלַפִּידִים מִמֶּשׁ בְּבִטּוֹל כָּל הַרְגָּשׁוֹת בְּעַת עֶסְקוֹ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה...

^{י"ב} עי' הקדמת עלים לתרופה, ובפרפראות לחכמה סי' ז' תניינא אות כ"ו: שְׁמַעְתִּי מֵאֲבִי ז"ל (- ה"ה ר' הירש לייב אב"ד ברסלב בנו של ר' אהרן דער רב" תלמיד רביז"ל), שֶׁשָּׁמַע מִגְּדוּלֵי הַמְּקוֹרְבִים שֶׁל רַבְּנּוֹ ז"ל, שֶׁהֵבִינוּ מִרְמִיזוֹתָיו הַקְּדוּשִׁים שֶׁל רַבְּנּוֹ ז"ל שֶׁבִּזְהַר הַמֶּאֱמָר הַקְּדוּשׁ סָמְךָ יָדְיוֹ עַל הָרֵב רַבִּי נָתָן ז"ל, שֶׁהוּא יִהְיֶה הַמוֹצֵיא וְהַמְּבִיא בְּכָל עֲנִינָיו הַקְּדוּשִׁים שֶׁל רַבְּנּוֹ ז"ל לְאַחַר פְּטִירָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁרְאִינוּ בְּעִינֵינוּ שֶׁפֶן הָיָה, שֶׁכָּל עֵקֶר קְיוֹם הַשְּׂאֲרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה שֶׁל רַבְּנּוֹ ז"ל לְנֶצַח, הָיָה רַבּוֹ כְּכֹלֹ כְּמַעַט רַק עַל יְדֵי הָרֵב רַבִּי נָתָן ז"ל כְּפִדּוּעַ.

בזה עלינו להתבונן - בברכה שרבי נתן השאיר אחריו! רבי נתן מקרב יהודים להשם יתברך הן בחייו והן לאחר הסתלקותו! אלפי יהודים מתקרבים על ידי דיבוריו, מכתביו, ותפילותיו!¹

כשרבי נתן היה פעם בגליצ'יא, ניגש אליו יהודי נרגש ונשק לרגליו: "האתה הוא היהודי שחיבר את התפילות הללו?!", האתה הוא היהודי שחיבר את התפילות הללו? ! הוא נשק לרגליו!²

(אחד שואל אודות הנדפס בספר 'אבני' ברזל³: "וּוֹרְאֵנִיקֵס זײַנען מיר בְּרוּךְ הַשֵּׁם נִישְׁט זײַעֲדֵנע" - מה הפירוש?) 'וּוֹרְאֵנִיקֵס' זה מאכל העשוי מקמח. 'דײַשְׁעֲדֵנע' פירושו: זה לא חסר לנו! מזה יש לנו די והותר!

הערות ומראי מקומות

¹ עי' בפרפראות לחכמה סי' ה' תניינא אות י"ח: ולעניות דעתי רומז בדברים אלו דברים גבוהים ונעלמים בענין מה שעיקר השארת הרשימה הקדושה של רבינו ז"ל היה על ידי הר"ר נתן ז"ל, ומה שעסק הר"ר נתן ז"ל כל ימיו לדבר עם אנשים הרבה מעבודת השם, והקים הרבה נפשות הנפולות והחיה והשיב אותם בשבעה משיבי טעם ממש, כנראה קצת גם מהרשימה הקדושה שנשאיר אחרי הר"ר נתן ז"ל בהחיבורים הקדושים שחיבר שהם ליקוטי תפלות וליקוטי הלכות, ויותר מזה אשר הרבה לדבר עם אנשים הרבה בעל פה והשיב את נפשם ממש, והכל הוא על ידי האמרות טהורות שנעשו מהרשימה הקדושה של המוחין הקדושים של רבינו ז"ל, וביותר עסק בזה הר"ר נתן ז"ל אחר הסתלקותו של רבינו ז"ל.

² עי' עלים לתרופה מכתב ש"ט: ...וְהִנֵּה תְהִלָּה לְאֵל הַיִּתִּי בְּכָרְאָד וּבְלַעֲמֵבֶעֶרְג ... תְּהִלָּה לְאֵל עֶסְקֵנוּ שֶׁם הַרְבֵּה וְדַבְרֵי הַרְבֵּה מְנַעֲמֹת נִפְלְאוֹת תּוֹרָתוֹ וְגִדְלָתוֹ וְנִשְׁגָּבוֹת מַעְלָתוֹ, וְהוֹטֵב בְּעֵינֵיהֶם מְאֹד מְאֹד, וְרַב הַחֲסִידִים דָּשָׁם קְבִלוּנִי בְּכַבּוֹד גָּדוֹל ... וְאֶתְמוּל לִוּוֹ אוֹתִי מִבְּרָאָד חֲסִידִים הַרְבֵּה וְגִדְלוֹי הַחֲשׂוֹבִים שְׂבָהֶם עַד חוּץ לְעִיר, וְהַרְבֵּה מֵהֶם לִוּוֹ אוֹתִי וְנָסְעוּ עִמִּי עַד הַגְּרַעֲנִיץ, וּבְדֶרֶךְ מְשֻׁכּוֹ הוֹצִיאֵנוּ מִמְּנֵי דְבוּרִים וְתוֹרוֹת הַרְבֵּה מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה ... וְכֻלָּם עָמְדוּ מְרַעִיד וּמִשְׁתוֹמֵם תְּסַמֵּר שְׁעָרוֹת בְּשָׂרָם כְּמַעַט שְׂיַצְאָה נִפְשָׁם ... גַּם בְּכָרְאָד דַּבְרֵי עִמָּהֶם כְּמָה תּוֹרוֹת וְשִׁיחוֹת קְדוּשׁוֹת וְנִוְרָאוֹת מְאֹד, וּמִסְרְתֵי לָהֶם סִפֵּר סִפּוּרֵי מַעֲשִׂיּוֹת וְהַתְּפִלוֹת, וְאִף שְׂקָצְתָם רָאוּ אוֹתָם מִקְבָּר, אֲבָל כָּבֵד עָבְרוּ יָמִים וְשָׁנִים שְׁלֵא רָאוּ אוֹתָם...

³ אבני' ברזל - שו"ס ממוהרנ"ת ז"ל אות ז', וש"ש"ק [הנדמ"ח] ח"ב אות שס"א: היינו לומר שאף על פי שיש עלינו מחלוקת כזו עד ששמקפחים את פרנסתינו, אעפ"כ ב"ה עדיין יש לנו מה לאכול...

אם שמוע בישן תשמע בחדש

(משוחחים אודות מה שהחלו להדפיס 'שיחות' וכתבי יד המקובלים בין אנ"ש). אנחנו צריכים לחזור לאותו 'ליקוטי מוהר"ן קדום', לאותם 'ליקוטי הלכות קדומים', לאותם 'ליקוטי תפילות', לאותם 'מכתבים קדומים'... ה'שיחות' הם מהיכי תיתי... 'פרפראות'!...

ישנם כאלו שבקיאים ממש בכל שיחה שבעל פה, אולם בלימוד ליקוטי מוהר"ן הם ממעטים, וזו עוולה גדולה ביותר.

אספו את מכתבם של אנשי שלומינו לדורותם, הדפיסו מכתבים די טובים; ישנם כאלו שבקיאים בכל המכתבים, אבל בזמן הזה עליהם ללמוד גם ליקוטי מוהר"ן!...

זה כזה מין 'חשק': משהו חדש...! מכתב חדש...! שלא לדבר אם הוא ראה מכתב שאף אחד עדיין לא ראה... שהמכתב הוא גילוי חשוב ביותר – זה וודאי אצלו...

החלו למעט בחשיבות ספריהם של הרבי ורבי נתן, ותחת זאת לחפש נייע זאכ'ן – 'שיחות חדשות'!

כשעוסקים בלימוד ספריו של הרבי... (הוא לא מתלהב לשמוע) אך כששומע שמדברים איזה 'שיחה' כלשהי... (או אז נתלהב לשמוע).

מה רוצים? שנעזוב לגמרי את ספרו של הרבי?! שנדבר רק 'שיחות'?!
אין ליקוטי מוהר"ן, אין ליקוטי הלכות – שנדבר רק 'שיחות'?! מה רוצים?!

אם רק ה'שיחות' חשובים בעינינו, ואת שורשנו העיקרי אנו זונחים, נמצא איפה, שלא צריך ללמוד בכלל ליקוטי מוהר"ן וליקוטי הלכות - צריך לעסוק רק ב'שיחות' וזהו זה!

איי, אין עוד שיחות? כבר ימצא אחד שייצר עוד כמה!!! מוכרחים לייצר 'שיחות'... זוהי כל חיותם - 'שיחות'!

"תעשה משהו בעניין, הכנס חיות בלימוד, איזה התחדשות בלימוד ספריו של הרבי! הכנס את כל כוחך בזה!".

(ר' נחמן: המכתבים של 'נתיב צדיק' - מרבי נתן ב"ר יהודה מטבריא. הוא כותב שם מגדולתו של הרבי, אלו מכתבים חזקים מאד). כן כן.

(ר' משה: במכתביו הוא מספר שהיה פעם שביזו את הרבי במקווה, האומנם?) אחד ביזה את הרבי בשעה שטבל במקווה בזלטיפולי^{כב}. (ר' משה: איזה מפורסם?) כן. אחר כך כשבא הרבי לביתו נענה ואמר: "אַנְי פֿל-כֿך מְבַדֵּד, עַד שְׂאִין לִי מִי שְׂיַגֵּן עָלַי" - "אֵיךְ בֵּין אֲזוֹי עֲלֵנְד, אַז אֵיךְ הָאב נִישְׁט ווער עָס זָאל זײך פֿאַר מִיר אָן נַעמִין!" וכו'^{כד}.

הערות ומראי מקומות

^{כב} מכתבי ר' נתן ב"ר יהודה (הנדפס מחדש) - מכתב קמ"ט: ... הכלל אחי, גאט וועט אייך אויספירן, און איהר וועט אלסדינג איבער קומען, זייט נישט קיין מיוחסים, כי כבר ביזו את רבנו ז"ל בפניו בזלטיפולי במרחץ, וגם תלמידו הק', ואני שמעתי בעצמי איך שהיו מבזים אותו בפניו, והוא סבל הכל ועשה את שלו, ועתה אנו רואין מה שזכו עי"ז, וגם אתם תסבלו, בודאי יהיה הכל לטובה ... ועי' גם חיי מוהר"ן אות קי"ד.
^{כד} עי' 'מי הנחל' על ליקוטי מוהר"ן תו' ו' בפי' מאמר רבב"ח 'דשמיטן גדפיהו' שכ' וז"ל: ... ועל בזיון וגידוף ה' אסור לשתוק, וגם על בזיון וגידוף הצדיק אשר קוב"ה וצדיקיא כולא חד ג"כ אסור לשתוק, וכאשר נשמע אח"כ מפיו הק שאמר לענין כזה שאעפ"כ צריך לפעמים לסטור לאחד על לחייו...

אחד היה אברהם

(ר' משה: יש אומרים שרבי אברהם בן רבי נחמן לא השאיר אחריו 'תלמידים ממש'. האופן בו כתב את ספרו 'ביאור הליקוטים'; הדרך בה כתב את ספרו 'חכמה ותבונה'; סגנון הלימוד שלו היה חידוש שלא נראה אצל שאר אנשי שלומינו; כמעט ולא רואים משהו שלומד ליקוטי מוהר"ן בסגנון שלו? אולי כי לא הדפיסו אז את 'ביאור הליקוטים'? אולי באמת לא הבינו את סגנון הלימוד של רבי אברהם?)

תקשיב, רבי אברהם בן רבי נחמן נשאר!; העובדה שהוא השאיר אחריו ספר 'ביאור הליקוטים' רואים אנו בעינינו, ועוד כמה דברים שהשאיר אחריו, אבל 'ממנו בעצמו' נשאר הרבה - חוץ מהספרים שכתב!

אנשי שלומינו כבר אמרו מזמן - גם אלו שבאומן וגם אלו שבארץ ישראל; שמעתי זאת מפי העובדים: "אלמלא רבי אברהם בן רבי נחמן, לא היה נשאר מאומה, מכל ההשארה של ה'עבודה' לא היה נשאר מאומה!".

כל ההשארה של העבודה; 'חצות'; 'התבודדות'; כל ה'עבודה' שיש בין אנ"ש - הכל זה רק בגלל שהיה את "רבי אברהם בן רבי נחמן!".

ר' אברהם היה 'תמים' גדול מאד, הוא לא הסכים לשנות מאומה - אז נשאר!

גדולי עובדי השם שחיו בזמנו והיו קצת רחוקים ממנו - היו רחוקים גם מקימת חצות, הם היו רחוקים גם מהתבודדות!

הם טענו שבאמירת 'ליקוטי תפילות' יוצאים ידי חובת התבודדות. ושעדיף לקום בשעה 'שלוש לפנות בוקר' ולא לחזור לישון עד לתפילה - 'עובדים'! מדוע? בגלל שהם היו רחוקים קצת מרבי אברהם. ומהם באמת - מהם לא נשאר כלום!

יהודים שיודעים שחצות הכוונה 'חצות' כפשוטו, ושהתבודדות זה לא אמירת ליקוטי תפילות; אמנם אמירת ליקוטי תפילות יקרה היא, אבל התבודדות הכוונה: 'התבודדות' כפשוטו! וכן עוד כמה וכמה דברים שנשארו כהויתם; הכל זה רק בגלל זה – בזכות רבי אברהם רבי נחמן'ס!

זהו כל עיקר עניינו של הרבי"ה!

עיקר ההשארה מענין זה, היא רק מפני שראו כיצד הוא נוהג בזה; ועל ידי אנשיו, ועל ידי דיבוריו!

ביאור הליקוטים

הספר 'ביאור הליקוטים', וודאי, זהו ספר עמוק מאד! ברוך השם יש יהודים שלומדים גם ביאור הליקוטים! זהו ספר עמוק מאד!

(ר' משה: אבל באומן, בברדיטשוב?) הרבה למדו ביאור הליקוטים! אלא מאי?
'ביאור הליקוטים' – לא לכל אחד יש את היכולת ללמדו.

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

כ"ה ע"י ליקוטי מוהר"ן תו' קכ"ג; העקר והיסוד שהכל תלוי בו, לקשר עצמו להצדיק שבדור, ולקבל דבריו על כל אשר יאמר כי הוא זה, דבר קטן ודבר גדול. ולכלי לנטות ח"ו מדבריו ימין ושמאל... ולהשליף מאתו כל החכמות, ולסלק דעתו כאלו אין לו שום שכל בלעדי אשר יקבל מהצדיק והרב שבדור... ועיין בפרפראות לחכמה סימן ס"א; נראה לעניות-דעתי שמאמר 'חדי רבי שמעון' (ליקו"מ סימן ס"א). היה אצל רבנו ז"ל צוואה לאנשי-שלו מנו המקרבים אליו ז"ל איך שיהיה ההתנהגות אחר פטירתו ז"ל בענין ההתקרבות אליו ז"ל ורמז להם שהעקר הוא להתחזק באמונת חכמים באמת ולכלי לסור מדבריהם ימין ושמאל וכו'. (שם).

פרשת מטות – מסעי תשל"ד

ט

(ר' משה: ר' מרדכי סוקולוב'ער, ר' שלמה גבריאלי?) אה אה, הם היו שקועים ראשם ורובם בביאור הליקוטים!

אלא מאי? ללמוד בציבור 'מאמר' כמו שהוא, זה דבר קשה! הציבור לא יבין, וגם קשה ללמוד מאמר, מאמר שלם ברצף.

(ר' משה: רבי אברהם בעצמו, כשהוא למד בציבור, הוא למד בדרך זו?) לא!

תלוי מי היו הנוכחים. היה לו שיעור בו למד אתנו. לפנות ערב היה מוסר לנו שיעור בביאור הליקוטים. מידי לילה במשך חורף שלם התקיים השיעור!

(ר' משה: שיעור זה היה בנוסף לשיעוריהם של ר' שמשון בארסקי ור' געצ'ע?) הם למדו בנפרד!

השיעור בביאור הליקוטים התקיים בבית הכנסת, שולחן שלם ישבו ולמדו!

(ר' נחמן: ר' גדלי' ברגר היה חידוש בזה. הוא למד את כל ביאור הליקוטים בפעם אחת. אמנם למד את התורה לפי הסדר, אבל הוא הלך עם כל ביאור הליקוטים! הוא אמר לי פעם בשבת בבוקר, הייתי אצלו בבית, אמר לי ר' גדלי': "אם תעיין בביאור הליקוטים, תוכל לקבל מעט הבנה". עברתי על ביאור הליקוטים, הוא למד פעם תורה ח', אה, הוא השקיע בזה רבות!) כן כן! היו עוד הרבה, היו עוד!

סתום וגליא

אמרתי להם פעם: "צריך היה להיות 'א שטיק ר' אברהם' – חתיכת ר' אברהם, כדי להרגיש מיהו ר' אברהם!" (כי היה מסתיר עצמו מאד).

אלא מאי? ראו עליו שהוא 'כלי', ושכל רצונו הוא רק להסתתר, כל חיותו הייתה 'להסתיר עצמו'! עד כמה שיכל להסתיר עצמו הסתיר עצמו!

אלא מאי? היו יהודים שחתרו וחיפשו על אף שהסתיר עצמו! והם אכן ראו מיהו ר' אברהם!

את השנים הכי מובחרות שלו, 'מי חורפו' - הקדיש ר' אברהם להתבודדות בשדות וביערות! אתה יודע מה זה?!

שמעתי מאנשי שלומינו, הזקנים, שאמרו: "גם אם היה חי בזמנו של הרבי היה חידוש - בעבודת השם שלו!", אפילו בזמנו של הרבי! אפילו בין אנשיו של הרבי לא נמצאו עובדי השם כמו ר' אברהם! אפילו אם היה חי אז, גם כן היה חידוש בעבודת השם שלו!

(ר' משה: ר' ברוך ברדיטשוב'ער - ממקורביו של ר' אברהם?) ר' ברוך היה, אה אה! לר' אברהם היו תלמידים עובדי ה' מופלגים ביותר!

מי שלא ראה את אביו של יוחנן גלנט - ר' ברוך ברדיטשוב'ער, מתפלל, לא ראה תפילה מימיו!

הוא היה אדם חולה, אבל תפילה כמו שהוא התפלל... "כל עצמותי תאמרנה!", עם כזה מין חיות, עם כזה מין 'ברען' לה' יתברך, עם כזה מין דביקות! א געוואלד, א געוואלד!

ולא רק ר' ברוך - גם בנימין פארבער! כל אלו שהיה להם שייכות עם רבי אברהם, קיבלו כאלו לבבות בוערים להשם יתברך!...

כא פרישת מטות – מסעי תשל"ד

ר' אברהם ידע את נפשם, רבי אברהם ידע 'עם מי' לדבר! כשישבו לסעוד סעודה שלישית, היה ר' אברהם מדבר מ'עבודה', הוא ידע שמדובר כאן מ'עובדים', הוא ידע עם מי הוא מדבר.

לעומת זאת כשדיבר עם 'בעלי בתים', גם אז ידע עם מי הוא מדבר; וכי יעמוד וידבר מעבודת השם עם כאלו שצריכים לשמוע דיבורים פשוטים?! הוא ידע עם מי הוא מדבר...

אפילו בינינו, גם כשדיבר עמנו, היו פעמים שנכחו אנשים פשוטים יותר – לא כולם היו עובדי ה' – אז הוא דיבר אחרת! הוא ראה מי הם הנוכחים ולפי זה דיבר.

הרבי אומר בתורה, שזה בחינת פגם הברית; כשמדברים דיבורים שאינם לפי מדרגת השומע, זהו בחינת פגם הברית^י.

רבי אברהם היה מאד עירני וזהיר בדיבוריו, וזו גם הסיבה שלא לכל אחד הייתה הרגשה בגדולתו, שכן, עם אנשים פשוטים היה מדבר דיבורים פשוטים.

(ר' משה: אבל קרה פעם שהוא דיבר והנוכחים לא הבינו?) בטרם החל לדבר, בחן מי הם הנוכחים, ובעת הצורך, יכול היה לספר מעשיות, ושאר דיבורים פשוטים. (ר' משה: 'קבלה' ושאר ענינים מסוג זה?) הוא מעולם לא דיבר 'קבלה'! כשרצה לדבר 'חידושים' או שאר ענינים עמוקים בתורתו של הרבי – היה מדבר רק אם הנוכחים היו כאלה שמסוגלים להבין!

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^י עי' ליקוטי מוהר"ן תו' קל"ד, ועי' גם תו' מ"ז תניינא.

חכמים הזהרו בדבריכם

(משוחחים אודות גודל האחריות שבהדפסת שיחות ועובדות שמלפנים עברו בין אנ"ש רק מפה לאוזן שלא כל מוחא סביל דא).

(השואל: ימי התלאות היה מודפס בעבר?) מי הורה להדפיס את זה?!

אפילו ר' משה טשנסטחובער – כשרבי אברהם ר' נחמן'ס ראה פעם שהוא מחזיק ברשותו שיחות מסוג זה כתובים עלי גליון, הוציאם תכף מרשותו ושאלו בתמיה: "כאלו שיחות מעלים עלי גליון?!"

כשמדפסים את ספריו של הרבי – דבר שלא הודפס במהדורה הראשונה של הספר, אין צורך להדפיסו!

כשמדפיסים, צריך לעבוד עם קצת רגש בדבר, ולסדר את הדברים!

(ר' נחמן בורשטיין מציין ומזכיר את פרי עמלו של הרה"ח ר' משה קרמר שליט"א שערך מראי מקומות והשוואות ממאמרי חז"ל ושאר ספרי קודש על הספר ביאור הליקוטים, ובכך האיר את עיני הלומדים שיוכלו להבין את תוכן דבריו של רבי אברהם. ואף מציין, שר' שמואל שפירא בראותו את פרי עמלו של הרה"ח ר' משה קרמר, התבטא בהתרגשות: 'פנים חדשות ממש באו לכאן'. רבי לוי יצחק משבח אף הוא את דרך לימודו העיונית של ר' משה בספר ליקוטי מוהר"ן לפי כלליו של ביאור הליקוטים).

(ר' נחמן: את ר' שמערל ברדיטשוב'ער הספקתם להכיר?) לא, לא הכרתי אותו! (ר')

נחמן: ישנם פרטים רבים שמוזכרים שם, שר' שמערל כתב. שמעתם משהו בענייניו?) שמעתי!

(ר' נחמן: הוא היה יהודי מורם מעם?) כן כן¹²!

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

¹² ראה עמוד השער מספר ביאור הליקוטים, הוצאת ישיבת ברסלב לתורה ותפלה, תרצ"ה. גם מוזכר בביאור הליקוטים סי' קנ"ה, ובח"ב סי' ה' בסופו.

פרשת מטות – מסעי תשל"ד כג

(חזור לדבר מענין הזהירות שצריכים לנקוט כשמדברים משיחות ועבודות שיכולות להבעיר את אש המחלוקת). מדוע צריך להרבות מחלוקת?! זכורני, כשדיברנו עם המתנגדים – הסתרנו את עובדת היותנו חסידי ברסלב, וכך יכלו להמשיך ולשאוב מאתנו חיות בעבודת השם!

שוחחנו יחדיו, ישבנו ביחד שעות על גבי שעות, והם כלל לא ידעו שאני ברסלב'ער! הקפדנו להסתיר עצמנו! שמרנו על קשר טוב עם כולם, לא התוכחנו עם אף אחד^כ! הייתה הקפדה נוראה של הרבי על אחד שכן עשה כדברים האלו^ט.

למה התכוון הרבי בשיחתו: "איך וויל איר זאלט זיין אויס געמישט מיט דער וועלט – אני רוצה שתהיו מערבים עם העולם"? – הסתר עצמך, אל תראה כלפי חוץ! ברגע שאתה מעורב בדעת עם הבריות, אתה יכול לדבר מהרבי, אתה יכול להשפיע, ולהחיות גם אחרים!; וכי חובה עלי להודיע בפני כל עם ועדה: "אני הוא הברסלב'ער? אני... אני יודע...?!".

הערות ומראי מקומות

^כ עי' ספר המדות - ערך תשובה אות פ"ו: מצוה להחזיר את בני-אדם על כל דבר פשע, ואם אתה ירא, שלא לשמע לך תאמר דבריך בשם צדיק אחר, כדי שישמעו אותך. ועי' שיש"ק [הנדמ"ח] אות קע"א: "איך וואלט געוואלט איר זאלט רעדן פון מיר, שמועסן פון מיר, און נישט דערמאנען אין מיין נאמען, וואס ארט מיר אז יענער זאל בענטשן און ערנסט בענטשן, און ס'זאל זיין פון מיין כח, און ער זאל נישט וויסן אז ס'איז פון מיין כח?! " ועי' בשיחות הר"ן אות קמ"א בסופו, לגבי ענין התיקון הכללי וז"ל: "...ואפשר שהרב הנ"ל וכיוצא מגדל תשוקתם לזכות בהם את הרבים בתקון גדול כזה, וידעו שיש שנמצאים מתנגדים וחולקים על רבנו ז"ל, על-פן קימו בנפשם מאמר חכמינו ז"ל (יבמות סה:): שמתר לשנות בדבר השלום. ובפרט בדבר גדול ותקון כזה". עי' טעם זקנים קונטרס ו' - פרשת ורא תשל"ד.

^ט עי' עלים לתרופה - סוף מכתב קפ"ד: ...ומאלף תבין לתן האגרת לקרותו לאוהבינו האמתיים ולגנזו היטב מהזרים, וכל זר לא יאכל קדש...

^ל עי' כוכבי אור - שו"ס אות נ"ה.

עת לחשות

(מדבר ממעלת השתיקה בעת הצורך). כשישבת בבלא הרוסי יחד עם ר' אליהו חיים רוזין, ישבנו בשני תאים נפרדים תחת השגחה צמודה, לוודא שאנו לא יוצרים קשר אחד עם השני - וזו הייתה הישועה הגדולה ביותר עבורנו!

אהבנו אחד את השני, אני רציתי לקבל איזה דיבור מר' אליהו חיים, והוא רצה לקבל איזה דיבור ממני, אולם היינו רחוקים זה מזה.

עם שאר האסורים נהגו הקומוניסטים אחרת, הם הושיבו את כולם בתא אחד, ושתלו ביניהם מרגל שנראה היה כפושע בין פושעים. הוא ישב יחד איתם, והם כלל לא נקטו במשנה זהירות כלפיו: "הוא הרי פושע בדיוק כמונו!". השלטון גילה הכל, המרגל העביר את כל המידע שצבר לממונים עליו, כל מה שהאסורים דיברו ביניהם - הכל העביר המרגל לאנשי הממשל!

המידע אותו העביר, שימש את השלטון כבסיס להאשמות נגדם בבית המשפט. כל מידע שראוי היה להישאר חסוי, הם שוחחו ביניהם בקול רם. המרגל העביר את המידע כולו לממשל, ובבית המשפט טענו נגדם: "הרי כך אמרת בפירוש כשישבת בכלא?!".

לי ולר' אליהו חיים הייתה זו הצלה של ממש - העובדה שישבנו בכלא מופרדים זה מזה, בלי לדעת מאומה זה מזה, למעט כמה מכתבים בודדים שהצלחנו להגניב פה שם...

כּה פּרשׂת מוטות – מסעי תשל"ד

אינני יודע, ישבתי עם אנשי שלומינו, הם מעולם לא דיברו ועסקו בנושאים הללו. מהשיחות הללו לא דיברו מעולם, דיברו רק מה שצריך לדבר; סוג דיבורים כאלו שמצריכים פירוש ואחרים לא מוכנים לקבל את הפירוש, ועוד להדפיסם?!

כאלו דיבורים, כאלו דברים... אמנם הדיבור הוא דיבור, אבל מי ידע מדיבורים אלו?! יש הרבה צדיקים מאנשי שלומינו שמנוחתם עדין, והם כלל לא ידעו מכל השיחות הללו! זהו.

כיצד נהגו יראי השם בדורות הקודמים? הזקנים בדורות הקודמים?! מעולם לא דיברו דיבורים אלו! הדיבורים היו רק כמו שאמרנו מקודם: שכל אחד יראה להתחזק בעצת ההתבודדות, ולהכניס כל כוחו בדיבורי התפילה, ושאר עניינים – אלו היו הדיבורים!

מהשיחות הללו לא דיברו כלל. הם הגיעו עד זקנה ושיבה, צדיקים, אך מעולם לא דיברו מאומה, הם בכלל לא ידעו שיש שיחות כאלו, ואף לא היו תאבים לדעת עוד ועוד שיחות! הם ידעו שלא זה עיקר עניינו של הרבי!

(משוחחים אודות רבי שמואל הרוויץ ז"ל) הוא היה יהודי ירא שמים גדול, ותמים גדול מאד, לא הייתה לו שום הרגשה בהבלי עולם הזה!

פעם הלכנו ביחד, רבי שמואל כבר היה אז זקן וחלוש, והאוטובוס לכותל המערבי היה נוסע מלמטה, דרך 'שער האשפות', ושם עוצר. משם היינו צריכים לעלות רגלית במעלה ההר. כך התנהל הדבר במשך מספר שנים ור' שמואל היה מטפס ברגליו.

פעם אחת כשירדנו מהאוטובוס הלכה לפנינו אשה, החל ר' שמואל לרוץ, הוא רץ במעלה ההר! קראתי לעברו: "ר' שמואל?! והוא ענה לי: "שתלך לפנינו אשה?!". לגודל חלישותו, הייתה זו ממש מסירות נפש עבורו, הוא פשוט עף, הוא רץ וטיפס את כל מעלה ההר, העיקר לא ללכת 'אחורי אשה'.

ר' שמואל היה יהודי ירא שמים גדול!

בריאות הגוף והנפש

(ר' משה: מהי כוונת הרבי בשיחה: "מען דארף היטן די לינקע זייט" - צריך לשמור על הצד השמאלי^{לא}?) כששוכבים לישון! (ר' נחמן: "ואם אין לו אלא כר אחד יניח אותו תחת הגב, כי להראש אינו מזיק כל כך" - אינני מבין איך יכולים לישון בצורה שכזאת?) בצד השמאלי של הגוף נמצאות הריאות, ולכן עדיף לשכב ללא כרית תחת הראש, ושהגוף ינוח על דבר רך. את הראש יכולים להניח ישר ולישון גם ללא כרית, הרבה אנשים שוכבים לישון כשראשם ישר. אולם תחת הצד השמאלי צריך להניח משהו, לא לשכב על מצע קשה, צריך לשכב על מצע רך.

(ר' נחמן: כלפי איזה ענין אמר זאת הרבי? היה איזה נידון בדבר?) לענין בריאות הגוף! שהריאות לא ינוחו על דבר קשה, שינוחו על דבר רך! (השואל: והמזרנים שיש היום?) עם המזרנים של ימינו כבר אין צורך בכך!

(ר' משה: חמין, ר' אהרן קיבליטשער ז"ל נהג לישון על ספסל, נכון? מן הסתם היה צריך משהו רך?) הם פעלו טוב... שהקדוש ברוך הוא יעזור שגם אנחנו נפעל טוב!

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

פרשת מטות – מסעי תשל"ד

כז

עלינו לדעת: זה לא העיקר – כל השיחות והמעשיות; אני רואה שאתה כל כך בוער בחלק ש'בעל פה'! 'שגור בעל פה'! לי אין שום המשכה לזה... 'מהיכי תיתי'.

(השואל: והשיחות שרבי נתן כתב – שיחות הר"ן, חיי מוהר"ן?) כן כן! (ר' משה: השיחות שם הם שיחות בעבודת השם, שם אין שיחות חריפות!)

(ר' משה: מדוע סבר הרבי שיש הכרח כל כך גדול להעמיד אבעבועות – 'פאקין' לב?) כך אמר הרבי, ואפילו בימות החורף הקרים ביותר!

רופא כל בשר

(ר' משה: היה איזה סיפור אצל רבי נתן, רבי נתן היה פעם במקווה ואחר כך נענה ואמר משהו, שהמקוה היטיב עמו, ואחר כך הוא רצה לב – ?) כן כן, סיפרתי על כך בשבוע שעבר, רבי נתן נכנס ל'שוויץ'!

[כעת אומרים בשול יום כיפור קטן, מי שעדיין לא אמר, שיילך לומר].

(חסר קצת מהטייפ)

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

^{לב} עיי' אבניה ברזל – שו"ס מרבינו ז"ל אות ל"ד.

^{לב} עיי' שיש"ק ח"ג אות קכ"ה: פידוע ה"ה מוהר"ן זכרון-לברכה סובל מחולי מעים בשנותיו האחרונות, פעם כשהיה במקנה חמה שנקרא שויץ באר שהה שם איזה משך זמן, אחר-כך הוטב לו מכאביו הקשים, ומשום כן חזר ללכת שם שוב, אולם עתה התגברו עליו כאביו יותר, נענה ואמר: "בפעם ראשונה קשלא התכונתי לתועלת רפואתי, אכן הועילה לי הרחצה, אולם בפעם השניה כשקבר הרהרתי שיצמח לי מזה רפואה למחוישי, הזקתי על ידה יותר".

--- עד כדי כך היה זהיר שלא להשתמש ברפואות! (ר' משה: כלומר, הוא בחר בדרך כזו שלא לקחת שום רפואות!) כן, הוא היה מאד זהיר בדבר זה! (ר' משה: מן הסתם היה רבי נתן יחידי בזה?) כמעט יחידי!

(ר' משה: ורבי נחמן טולטשינער?) וודאי, רבי נחמן גם נהג כך!

(ר' משה: היה פעם שרבי נחמן טולטשינער סבל מעצירות קשה?) כן, 'ש'לש עשרה ימים', במשך שלש עשרה ימים סבל מעצירות! כשהוא מפטיר: "ווער ס'האט פארמאכט דער וועט עפענען" - מי שסגר הוא יפתח! ולבסוף אכן נפתח'ל.

היה פעם - רבי אברהם ר' נחמן'ס סיפר - כשמחלת ה'חולירע' התפשטה, היו אוספים את כל הילדים מבתיהם ומקבצים אותם בבתי חולים, רחמנא ליצלן. הילדים, כמעט אף אחד מהם לא חזר משם בחיים. ר' נחמן טולטשינער נעל את ביתו מכל צד, הוא לא נתן לאף אדם להיכנס לביתו, וברוך השם ילדיו כולם הבריאו לחלוטין, רק בזכות התפילות, ללא שום התערבות רפואית'ל.

~~~~~ הערות ומראי מקומות ~~~~~

ל' עי' עליהם לתרופה - מכתב שצ"א: ... וְקוֹנִי לְהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ שִׁישְׁלַח לָהּ רְפוּאָה שְׁלֵמָה מִן הַשָּׁמַיִם מְהֵרָה בְּלִי שׁוּם רְפוּאָה וְתַחֲבוּלוֹת ... וְאֶפְלוּ לְהַעֲצִירוֹת לֹא יַעֲשׂוּ שׁוּם דְּבָר, כִּי עַל פִּי רַב הוּא טוֹב לְבְרִיאוֹת הַגּוֹף (עִין שִׁיחוֹת הַר"ן, חיי מוהר"ן תצ"ח), וְאִם ח"ו הַעֲצִירוֹת יוֹתֵר מִדְּאִי, בְּוַדַּאי אֲסוּר לַעֲסֹק בְּסִבּוֹת רְפוּאָת שְׁקָר גַּשְׁמִיִּים, כִּי לֹא יוֹעִילוּ, וְיוֹתֵר שְׁיִזְקוּ ח"ו, רַק לְסַמֵּךְ עַל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ לְבַד 'אֲשֶׁר יַצֵּר אֶת הָאָדָם בְּהַקְמָה וּבְרֵא בּו' וְכו' עַד ר'וֹפֵא חָלִי כָּל בְּשָׂר וּמִסְפְּלִיא לַעֲשׂוֹת', וְרַק הוּא לְבַד רּוֹפֵא אֲמַת נְאֻמָּן וְרַחֲמָן, הוּא יְכַאֵיב וְיִחַבֵּשׁ, הוּא וְלֹא אַחֵר...

ל' עי' שיש"ק ח"ג אות תס"ז.